

Van de voorzitter

De gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest en het college is gevormd. We hebben het tegelijk druk gekregen met reageren. Vanuit onze optiek staan er een paar belangrijke zaken te gebeuren.

Laat ik beginnen met een kleine verandering in de redactie van dit blad. Jan van der Laan was altijd een pijler waar we graag op steunden. Maar Jan heeft het erg druk, ook voor de Vrienden. Hij wil daarom graag wat worden ontlast. Zodoende verlaat hij de redactie.

Overigens zal hij er toch af en toe wel bij worden betrokken, maar dan gaat het meer om kleine organisatorische zaken.

Hebt u het collegeprogramma gelezen? Wij zijn ervan geschrokken. Alles uit de vorige collegeperiode lijkt 'gewoon' door te kunnen gaan. Bezuiniging? Dat doen we door het ambtenarenapparaat in te krimpen en efficiënter te maken!

Wij hebben grote twijfels en zien de bui al hangen dat straks, nadat definitief tot de grote projecten is besloten, de bezuinigingen en tegenvallers vooral uit de sector cultuur moeten worden gehaald. Reden voor ons om een brief aan het College van B en W te schrijven en een afschrift te sturen aan de fracties in de Gemeenteraad. U kunt in dit Vriendenbulletin lezen wat we hebben geschreven.

Maar dat is niet het enige, we hebben ook ingesproken op de plannen voor de tram. Ook deze brief vindt u in dit bulletin.

Samen met andere organisaties in de binnenstad, zoals de buurtvereniging het

A-Kwartier hebben we geconstateerd dat er panden worden gesloopt en dat daarvoor in de plaats nieuwbouwplannen komen die lang niet altijd passend zijn. Dit leidt tot een ernstige aantasting van het beschermde stadsgezicht. De aanpak moet dus anders. Ons bestuurslid Pieter Bootsma heeft hiermee nog de krant gehaald. Ook hierover vindt u het nodige in dit bulletin.

Naast bovenstaande onderwerpen is ook de nieuwe oostwand van de Grote Markt aan de orde geweest. In een artikel in het Dagblad van het Noorden van 22 mei jl. bleken de stadsarchitect Niek Verdonk en de vroegere stadsarchitect Maarten Schmitt het totaal oneens over de invulling van de oostwand. Duidelijk is dat Maarten Schmitt over de oostwand denkt zoals wij ons dat ook voorstellen. Volgens de lijn van Niek Verdonk is een invulling aan de orde die volkomen langs het uitgangspunt gaat een oostwand te ontwerpen in samenhang met de fraaie zuidwand. Ons bestuurslid Tineke Vooijs gaat hier nog wat dieper op in.

Tenslotte hebt u kunnen lezen dat het College van B en W de plannen voor de oostwand en het Groninger Forum (Milieueffectrapport Oostwand en ontwerp-bestemmingsplannen voor oostwand, Forum en Poelestraat achterzijde) ter inzage heeft gelegd. U kunt reageren tot en met 8 juli. Wij zullen dit zeker doen.

Ondanks alles: Groningen blijft een mooie stad waar het prima toeven is.

Namens het hele bestuur wens ik u een mooie zomer.

Commentaar op het collegeprogramma

Als Stichting Vrienden van de Stad Groningen hebben we met veel interesse het collegeprogramma gelezen. We vinden dat hierin belangrijke zaken ontbreken en willen u daarom onze mening doen toekomen.¹⁾

De afgelopen jaren heeft de stad ingezet op een aantal grote projecten waarvan de voorbereiding nog volop aan de gang is: tram, Forum/oostzijde Grote Markt, Zuidelijke Ringweg etc. Meerstad is gestart, ongelukkigerwijs juist in een tijd dat de woningmarkt nagenoeg stil ligt. Hoewel niet alle projecten geheel ten laste van de gemeente zullen komen, zijn de ambities zodanig dat de stad wel zelf moet bijdragen, dan wel voorinvesteringen moet dragen die veel langer zullen lopen dan destijds verwacht.

Tengevolge van de economische crisis moet op allerlei fronten worden bezuinigd, zeker door de overheid. Daar is dat overigens meestal pas wat later te merken. Maar dat begint nu echt duidelijk te worden, onder andere omdat de rijksbijdragen voor de gemeenten de komende jaren fors zullen worden gekort, tegelijkertijd met overheveling van taken naar provincies en gemeenten.

Er mag worden verwacht dat het collegeprogramma hier nadrukkelijk rekening mee houdt, en wel op een reële manier.

Maar wat zien we: het programma zet alles door zoals in het verleden ingezet, alsof er niets aan de hand is! Ook de grote projecten gaan 'gewoon' door! Met de toenemende weerstand hiertegen binnen de Groninger samenleving is totaal geen rekening gehouden!

In het programma wordt wel rekening gehouden met de noodzakelijke bezuini-

gingen, maar die moeten met name worden gehaald uit ingrepen in het overheidsapparaat: inkrimpen en daarnaast samenwerking van Martiniplaza met de Stadsschouwburg/Oosterpoort.

Op papier lijkt dat haalbaar, maar is het reëel? Wij vinden van niet.

Laat ons voorop stellen dat bezuinigingen op het ambtenarenapparaat tot de mogelijkheden moeten behoren. Maar het is riskant om bijna alle bezuinigingen daarop te enten. De situatie vraagt om wezenlijke keuzes door de politiek op het punt van taken en diensten die de gemeente als overheid wil vervullen. Een duidelijke heroriëntatie en herschikking is dan nodig. Dergelijke keuzes worden in het programma echter niet gemaakt, alles blijft nagenoeg bij het oude.

In die situatie is er een aantal redenen die het ons inziens nodig maken dat ook naar andere mogelijkheden wordt gekeken.

Allereerst kan het zijn dat het doel niet wordt gehaald. Ook kunnen projecten duurder uitvallen dan voorzien. Omdat in het programma geen richting is aangegeven waarin de oplossing moet worden gezocht staat dan als het ware het hele collegeprogramma ter discussie!

Ten tweede is het zeer te betwijfelen of het reëel is om het ambtenarenapparaat sterk in te krimpen in een periode dat de gemeente een aantal zware projecten op stapel heeft en bovendien nog extra taken krijgt toebedeeld.

Ten derde blijkt uit de praktijk dat er al decennia lang wordt gemikt op efficiencyverbetering in combinatie met afslanking, maar dat dit steeds mislukt als het om forse bezuinigingen gaat. Reden? Zo'n operatie vereist ook het afstoten van taken, maar de politiek blijkt daar in het

algemeen niet toe in staat, het betekent immers dat de overheid bepaalde zaken niet meer doet en zich er ook niet meer mee bemoeit.

Ten vierde levert een inkrimping van het ambtenarenapparaat op basis van natuurlijk verloop slechts op termijn effecten op, terwijl de crisis tot snelle maatregelen noopt. Daarnaast moet rekening worden gehouden met allerlei reorganisatieproblemen. Oud-wethouder Smink wijst daar terecht op (zie bijvoorbeeld de Groninger Internet Courant van maandag 10 mei jl.)

We zien nu al dat onze vrees terecht is: de gemeentelijke inzet om in het afgelopen jaar 1,5 mln te bezuinigen door inkrimping is mislukt, er is slechts voor 0,5 mln gerealiseerd. De vraag is gerechtvaardigd of het steeds inzetten op grootschalige afslanking door middel van verbetering van efficiency terecht is. Dat er steeds maar weer te weinig efficiënt wordt gewerkt is ongelooftwaardig.

Ook de inzet om Martiniplaza te laten samenwerken met de Stadsschouwburg/Oosterpoort lijkt ons een weinig effectieve optie. Het gaat hier om het combineren van een marktconforme onderneming met een overheidsinstelling. De doelen van die twee zijn totaal verschillend. Martiniplaza zal vooral inzetten op grootschalige producties en/of producties waar veel publiek op af komt, die winst opleveren. De combinatie Stadschouwburg/Oosterpoort mikt op een breed kunstaanbod en heeft ook als taak kunst te promoten en gelegenheid te bieden tot experimenteren. Dergelijke projecten leveren in het algemeen geen winst op, er moet vaak geld bij.

Destijds heeft de gemeente zelf besloten om de huidige scheiding tussen de theaters te realiseren. Men had toen kunnen verwachten dat de grote winstgevende producties naar Martiniplaza zouden gaan. Het is niet te verwachten dat Martiniplaza nu zijn winst gaat afromen ten gunste van de Stadsschouwburg en Oosterpoort. En samenwerking door het voorwerk van programmering in één hand te houden lijkt maar beperkt mogelijk gezien het verschil in doelstelling. De samenwerking zal dan vooral administratief zijn, en dat zal niet veel opleveren. Het gevaar is levensgroot dat de echte kunstprogrammering de dupe wordt omdat het uiteindelijke doel bezuiniging is.

Wat zou een logische inzet zijn geweest in het collegeprogramma? Wij hadden verwacht dat het programma opties zou hebben ingebouwd waarin is aangegeven dat bij het niet halen van de bezuinigingsdoelstelling via de voorgestelde inkrimping van het ambtelijk apparaat alternatieven worden gekozen. Het is onvermijdelijk dat het zoeken van alternatieven op redelijk korte termijn aan de orde zal komen, maar welke kant dat op zal gaan is op basis van het collegeprogramma volstrekt onduidelijk. Het college heeft alle ruimte voor zichzelf gehouden. Verwacht mag worden dat een dergelijke discussie bij de begrotingsbehandeling aan de orde zal komen. Maar dan is – als alles volgens plan verloopt - over een aantal projecten al beslist (denk aan tram en Forum). Waar zijn daarna nog bezuinigingen te halen? Het laat zich gemakkelijk raden: dat wordt de cultuursector, en juist daarin wil – en naar onze mening moet - Groningen een vooraanstaande plaats behouden.

Als op voorhand duidelijk was gemaakt waar zo nodig alternatieve bezuinigingen moeten/zullen worden gezocht was het programma steviger en duidelijker geweest. Bovendien had direct de discussie kunnen plaatsvinden over zaken die zouden moeten worden geschrapt dan wel uitgesteld.

Er zijn alternatieven om te bezuinigen. Een mogelijkheid die veel zou kunnen opleveren is om de ambities voor tram en Forum bij te stellen en om te zien naar goedkopere mogelijkheden. Wij hebben als Stichting Vrienden van de Stad Groningen al vaker aangegeven dat we voor een kleinere (goedkopere) tram zijn. Zo zou - volgens informatie die de Provinciale Staten hebben gekregen - de Translohr aanzienlijk goedkoper kunnen zijn dan de huidige optie. Ook het Forum zou beperkter van opzet kunnen zijn. En daarmee kostenbesparend. Het gaat dan niet alleen om minder kosten bij aanleg van tram en Forum, maar met name bij de exploitatie heeft dit voordelen, dus blijvend.

Wij hopen hiermee een bijdrage aan de komende discussies te leveren.

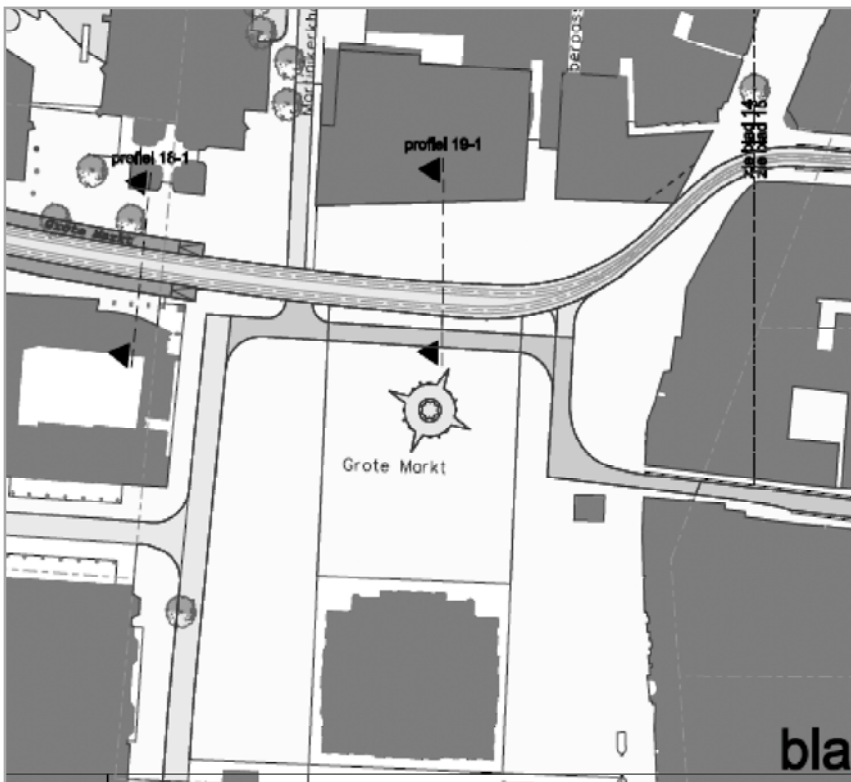
1) Deze reactie is als brief verstuurd aan het College van B en W op 13 mei 2010.

Reactie van de Vrienden op het plan voor de Regiotram

Onderstaand onze inspraakreactie op de plannen voor de Regiotram in de stad. Vanwege onze doelstellingen die vooral betrekking hebben op Groningen als belangrijke historische stad, geven we in het bijzonder aandacht aan de inpassing in de binnenstad.

Algemeen.

Wij hebben in een eerder stadium al laten blijken dat we geen voorstander zijn van het leggen van de (grote) regiotram door de kwetsbare historische

Route over de Grote Markt.
Uit Tekeningenboek (cd-r)
bij de Regiotram Voorlopig
Ontwerp tramtracee lijn 1.

binnenstad. Dat betekent een (te) grote ingreep. Onze voorkeur gaat daarom uit naar een tracering van beide lijnen nabij de binnenstad, ongeveer zoals nu wordt voorgesteld voor lijn 2 via de Oostersingel.

De tram wordt te zijner tijd rechtstreeks gekoppeld aan het regionale spoorweg-net, zodat de tram ook de regio kan bedienen. Maar het is niet logisch dat de forensen uit de regio een rechtstreekse verbinding krijgen naar de belangrijkste werkcentra en de binnenstad, terwijl een groot deel van de stadsbewoners daar slechts kunnen komen via een overstap van bus op tram.

Lijn 1.

Onze vrees voor de grote ingreep in de binnenstad door de regiotram wordt bevestigd op drie locaties.

Ten eerste de overgang van de Oosterstraat naar de Grote Markt. Hier blijkt dat door beperkte (technische) mogelijkheden van deze tram een deel van de nieuwe oostwand moet verdwijnen. Naar onze mening wordt door het afsnijden van een stuk nieuwe oostwand op de hoek Poelestraat-Grote Markt O.Z. de oorspronkelijk beoogde stedenbouwkundige kwaliteit ter plekke en daarmee van de beslotenheid van de Grote Markt aangetast. Bovendien 'scheert' de tram erg dicht langs de bebouwing op de hoek Oosterstraat-Grote Markt Z.Z., hetgeen tot onveilige situaties zal leiden, zeker vanwege de winkel- en horecafuncties van de hier aanwezige bebouwing.

Ten tweede wordt de Grote Markt als openbaar plein dwars doormidden gesneden door de tramlijn, zeker in combinatie met het fietspad. Dat betekent dat ook kleinere manifestaties nauwelijks of niet meer mogelijk zijn. Door de tram dicht langs de (nieuwe) oostwand te voeren zou de bruikbaarheid van de

Grote Markt aanzienlijk worden verbeterd.

Op zichzelf is het is weliswaar mogelijk door invoering van de koppelingsvariant om bij bijzondere gelegenheden lijn 1 om te leiden via lijn 2. Maar we kunnen ons niet voorstellen dat dit met een zekere regelmaat het geval kan zijn (ook kleinere manifestaties zullen immers omleiding nodig maken). De passagiers zullen dit niet aantrekkelijk vinden omdat ze niet van een 'automatisme' bij de dienstverlening kunnen uitgaan.

Ten derde vinden wij de oplossing bij de Maagdenbrug en Turfsingel erg gekunsteld en niet passen vanwege de aantasting van de historische kademuur. Bovendien doorsnijdt deze oplossing de logische doorgaande verkeersfunctie van de Diepenring. Voor ons is niet helder waarom de voorgestelde structuur gunstig is voor veiligheid en doorstroming van autoverkeer. De koppelingsoplossing A of B waar wij voorkeur aan geven is naar onze mening aanzienlijk veiliger en gunstiger voor de doorstroming (zie verderop bij lijn 2).

Al met al blijven we met nadruk pleiten - als het leiden van de tram door het centrum uitgangspunt blijft - voor een kleinere tram die gemakkelijker in de binnenstad is in te passen. Met een 'gewone tram' zijn ook stadswijken gemakkelijker met de binnenstad te verbinden.

De recente gedachten over de Translohr is een optie die in dit kader nadrukkelijk moet worden bekeken.

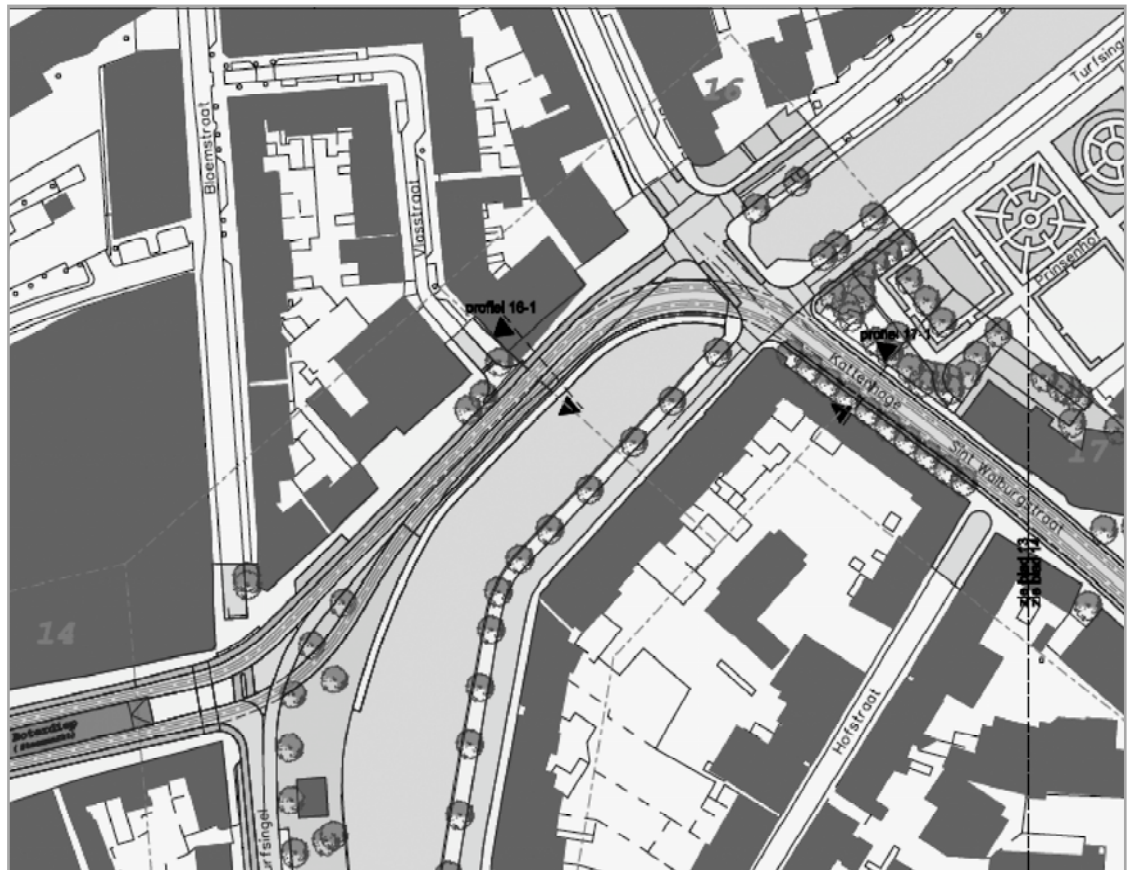
Lijn 2 en koppelingsvariant.

In het kader van bedrijfszekerheid is het naar onze mening sterk aan te bevelen om lijn 1 en 2 te koppelen. Wij willen de koppelingsvariant dan ook graag steunen. Daarbij gaat onze voorkeur uit naar de varianten A of B. Het voordeel is dat dan geen ingewikkelde oplossing bij de Maagdenbrug nodig is (zie ook opmerking onder lijn 1). Bovendien is een directe kruising van de tram met de Turfsingel o.i. gunstiger uit het oogpunt van verkeersveiligheid en wordt de doorstromingsfunctie voor het autoverkeer op de Turfsingel niet aangetast.

(Deze reactie is op 1 april 2010 verstuurd aan het College van B en W.)

Het tracé van lijn 1 via Kattenhage over de verbrede Maagdenbrug, waarbij de Turfsingel in de richting van het Boterdiep verbreed moet worden.

Uit tekeningenboek (cd-r) bij de regi ترام Voorlopig ontwerp tram-tracé lijn 1.

Wat wil het Platform cultureel erfgoed Groningen?

Hoge der A 3 en 4 zoals het was.

*Ontwerpen voor nieuwbouw van Hoge der A 3 en 4.
Uit: Bouwplan Zwarte Hond.*

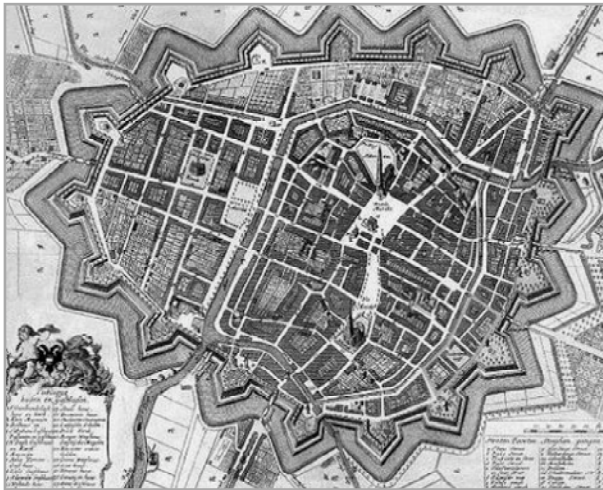
Onlangs hebben een aantal Groningse burgers het Platform Cultureel Erfgoed Groningen opgericht (PCEG), omdat zij zich zorgen maken over sloop en nieuwbouw in het beschermde stadsgezicht van de binnenstad en de Hortusbuurt, het gebied binnen de 17de –eeuwse omwalling. Het Platform heeft in een brief aan de formateur van het nieuwe College uitgelegd dat het beschermde stadsgezicht in dit gebied te weinig bescherming biedt tegen investeerders die kleinere panden opkopen, vervolgens slopen en vervangen door hogere en bredere panden. Hier kan men beter spreken van een Onbeschermd Stadsgezicht.

Een beschermd stadsgezicht heeft geen enkele waarde als de cultuurhistorische waarden daarvan niet zijn vastgelegd in een bestemmingsplan. Het huidige bestemmingsplan is te rekbaar. De leden van het Platform vrezen dat zonder een werkelijk beschermend bestemmingsplan de aantrekkingskracht van de historische binnenstad spoedig verloren zal gaan. Groningen heeft een van de fraaiste historische binnensteden van het land. Door onoordeelkundige ingrepen verliest de stad steeds meer aan kwaliteit.

Groningen heeft een actief monumentenbeleid. Na de aanwijzing van 75 wederopbouwmonumenten in 2004 als gemeentelijk monument zijn er in 2008 als gevolg van het uitgebreide bouwhistorisch onderzoek in de binnenstad 200 gemeentelijke monumenten bijgekomen. Binnenkort volgen nog 150 gemeentelijke monumenten. Wat echter ontbreekt is de bescherming van karakteristieke en beeldbepalende panden die niet de status van rijks- of gemeentelijk monument hebben, maar wel mede bepalend zijn voor het stedelijk landschap. Het gevolg is dat de monumen-

ten komen te staan in een context van nieuwbouw die noch in kwaliteit noch in maatverhoudingen harmonieert met de bestaande bebouwing.

Het Platform wil zich actief inzetten voor een beschermend bestemmingsplan voor

Kaart van Haubois.

dat deel van de stad zoals dat in de 17de eeuw omweld is en zo fraai is getekend op de kaart van Haubois van omstreeks 1640.

Het Platform betreft ook bewoners van de verschillende buurten uit de binnenstad en uit de Hortusbuurt bij zijn activiteiten.

Bovendien wil het Platform rondleidingen organiseren voor stadgers langs bedreigde delen van de binnenstad en de Hortusbuurt. Op 22 april vond er een rondleiding plaats voor leden van de nieuwe gemeenteraad.

Op het ogenblik bestaat het platform uit vertegenwoordigers van buurtverenigingen onder andere van het A-kwartier, Binnenstad-Oost en de Hortusbuurt en uit vertegenwoordigers van de Stichting Vrienden van de Stad Groningen en van Heemschut. Het Platform is geen vereniging of stichting. Het biedt verschillende groepen die zich zorgen maken over de binnenstad van Groningen een overlegstructuur om te komen tot samenwerking, met als doel een beschermend bestemmingsplan voor de binnenstad en de Hortusbuurt. We zijn van plan binnenkort

Pieter Bootsma voor het schilderij van Otto Eerelman van de Paardenkeuring op 28 augustus op de Grote Markt in Groningen. Foto: DvhN, 10 april 2010, foto: Corné Sparidaens.

een afspraak te maken met het College van B en W om te overleggen over het nieuw op te stellen bestemmingsplan voor de binnenstad en de Hortusbuurt.

Er zijn meer beschermde stadsgezichten in de Stad. Maar we kunnen niet alle bestemmingsplannen aanpakken. Wel kunnen we advies geven aan bewoners van buurten buiten ons doelgebied die in hun eigen buurt het beschermd stadsgezicht willen verbeteren.

Tijdens de formatie van het nieuwe college van B en W heeft het Platform het idee van een strenger bestemmingsplan dat het beschermd stadsgezicht van de binnenstad werkelijk zal beschermen als nieuw idee overhandigd aan het College in wording. Het idee is vervolgens in het Collegeprogramma opgenomen. Wij citeren: "Het is onze intentie om de cultuurhistorische waarden zoals beschreven in de aanwijzing van het beschermd stadsgezicht en zoals die uit archeologisch onderzoek naar voren zijn gekomen, zo goed mogelijk te verankeren". (Collegeprogramma, p. 37)

Hierna volgt de tekst van de toespraak van Pieter Bootsma tot het College in wording tijdens de inspraakmiddag in de hal van het Stadhuis namens het Platform Cultureel Erfgoed Groningen op 9 april 2010

Pieter Bootsma

Een nieuw idee voor het nieuwe Collegeprogramma

Enkele jaren terug is in het midden van de Lage der A een 17e-eeuws pandje gesloopt. Kon dat niet worden voorkomen, zo vroeg de buurt zich af? Burgemeester Wallage die in zijn jonge jaren een paar huizen verderop woonde, betreunde het allemaal zeer maar het gemeentebestuur kon de sloop en de bouw van een nieuwe woning op deze plek niet voorkomen. Het bestemmingsplan stond een en ander nu eenmaal toe. Het was vooral de machteloosheid van het gemeentebestuur die me frappeerde. Je zou toch verwachten dat een van de oude steden van ons land met een beschermd stadsgezicht de waardevolle elementen uit het verleden beschermde en kon beschermen? Nee dus.

Op 18 mei 2008 vond in Utrecht een conferentie plaats, getiteld "De grenzen van het beschermd stadsgezicht". Hoe was het

eigenlijk gesteld met de bescherming van beeld, structuur en functie van onze oude steden? In de analyses die deze dag over de tafel gingen werd natuurlijk ook naar voorbeelden in den lande verwezen. Ook Groningen kwam aan bod. Een van de con-

Op uitnodiging van het Platform nemen raadsleden deel aan een excursie langs sloopplaatsen. Hier de sloop in de Kleine Leliestraat.

Foto: Bob van Dijk.

clusies was dat bepaalde gemeenten ondanks hun beschermde stadsgezicht in feite geen bescherming kenden. En genoemd werden Dordrecht en Groningen.

Onlangs kwam een aantal burgers uit deze goede stad bijeen. Ze constateerden sloop- en bouwplannen van beschermenswaardige panden en ensembles in onze middeleeuwse binnenstad en in onze unieke Hortusbuurt, panden en stadsgezichten die zozeer het karakter van onze stad bepalen.

Laat ik een voorbeeld noemen. Vier weken terug vond in de Visserstraat de sloop plaats van de nummers 29 en 31. Het waren panden die in oorsprong als een-

Nieuwbouw aan NZ en sloop aan ZZ van de Vissersstraat.

Foto: Bob van Dijk.

laags woningen dateerden uit de 17e eeuw en nadien in de 18e en 19e eeuw naar achteren en naar boven zijn uitgebouwd. Een sobere, 19e-eeuwse kroonlijst bekroonde beide voorgevels. Visserstraat 33, nog steeds een eenlaags woonhuisje, staat op de nominatie te worden gesloopt.

Inmiddels is een bouwvergunning verstrekt voor een appartementencomplex op de plaats van deze drie pandjes, een complex waarvan het hoogste element tot vier hoog reikt en dat een breedte krijgt van ongeveer 17 meter. Uniek zal dit complex niet zijn, schuin hier tegenover is al eerder een appartementencomplex, vier hoog in de smalle Visserstraat gebouwd, zij het dat dit complex slechts ongeveer 11 meter breed is: uiteindelijk moet ook in onze stad de beschaving voortschrijden, nietwaar? Een dergelijke bouwactiviteit valt ook al zou het stadsbestuur dat willen- met het huidige bestemmingsplan niet tegen te houden. En dan is er nog de mogelijkheid een verdieping hoger te bouwen als men er een projectprocedure, vroeger een procedure art. 19 lid 2 van de WRO genoemd, voor over heeft. Tel uit je winst zegt de ontwikkelaar en hij heeft daartoe het volste recht.

Wij, leden van het platform "Cultureel erfgoed Groningen" hebben over deze zaak op 7 april 2010 een brief verzonden naar het college van B en W en alle raadsfracties. De brief wordt gesteund door:

Heemschut;

De Vrienden van de Stad;

De buurtverenigingen A-kwartier en Hortus;

De winkeliersvereniging Oude Kijk in het Jatstraat.

Vanmiddag doen we een beroep op het College in wording. We noemden in onze brief aan dit College meer plaatsen waar op dit moment projecten gaande zijn die afbreuk doen aan het kenmerkende beeld, de structuur en de functie van de binnenstad en de Hortus.

Wij bepleiten een zodanige herziening van het bestemmingsplan voor deze gebieden dat recht gedaan wordt aan het hier geldende beschermde stadsgezicht. En we bepleiten voor dit gebied de afkondiging van een voorbereidingsbesluit opdat in afwachting van het naar wij hopen gewijzigde bestemmingsplan er ondertussen niet met sloopactiviteiten wordt voortgegaan. Stoppen nu met de aantasting van het stadsgezicht en met het volbouwen van de binnenterreinen.

U vroeg om innovatieve ideeën. Is wat wij bepleiten wel innovatie? Helaas wel. Het zou voor Groningen iets nieuws zijn de oude stad te koesteren en het bewaren ervan tot uitgangspunt van beleid te nemen.

Bouwen aan de Grote Markt

De nieuwe oostwand

Op 29 juni 2005 stemden de Groningers in met de ontwikkeling van de oostwand en van het Forum. Het Forum was toen nog een imaginair gebouw. Het ontwerp was nog niet bekend, alleen de massa van het gebouw, dat volgens de tekeningen zou verdwijnen achter de nieuwe oostwand en pas vanaf de omgeving van het Stadhuis zichtbaar zou worden. De verplaatsing van de rooilijn van de oostwand naar voren, de bouw van een nieuwe oostwand en daardoor het herstel van het vooroorlogse plein van de Grote Markt sprak velen aan. Dat deed ook de nieuwe ondergrondse Nabergarage.

De politieke argumentatie om dit “doodse” deel van de stad te ontwikkelen voor het behoud van de aantrekkingskracht van de stad was voor velen overtuigend. Behalve het gebouw van de VVV en het gebouw van Springs zijn er geen gebouwen die overdag veel publiek trekken. Bij Vindicat is in de vakanties helemaal niets te beleven. Dat er wat meer reuring zou kunnen komen, leek een haalbare wens.

De rooilijn van de oostwand van de

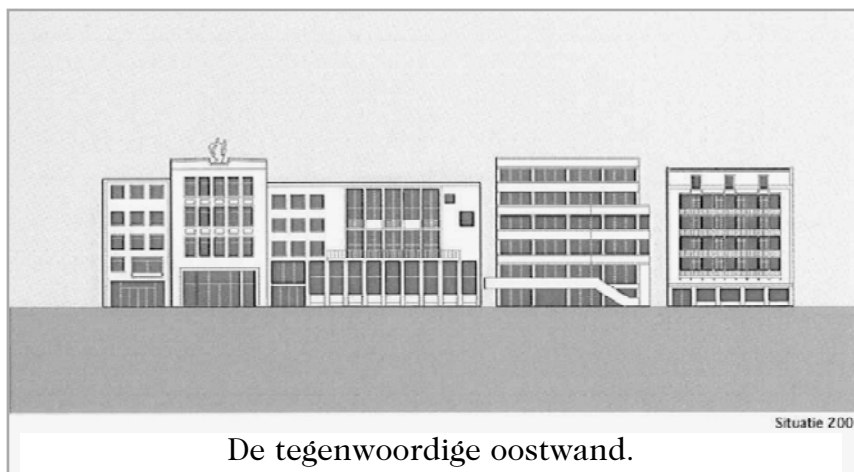
Grote Markt is bij de wederopbouw na 1945 teruggelegd, zodat men vanuit de Oosterstraat de voet van de Martinitoren kon zien. Dit was stedenbouwkundig gezien een wezenlijke verandering van de stedelijke structuur die de ruimtelijke kwaliteit van de Grote Markt en directe omgeving heeft aangetast. In de jaren '70 werd deze fout erkend en door het bouwen van een trap voor de gevels van de Naberpassage enigszins hersteld. De bouwmassa's, de volumes, de composities en de functies van de gebouwen aan de oostwand waren en zijn nog steeds stedenbouwkundig beschouwd in orde, alleen tastte de nieuwe rooilijn de stedenbouwkundige structuur aan.

Het reconstrueren van de oude rooilijn van de oostwand wordt door de Vrienden van de Stad gewaardeerd omdat de oorspronkelijke vorm van de vroeger zo geprezen Grote Markt wordt hersteld. De huidige oostwand moet dan worden gesloopt en herbouwd waarbij tevens een doorgang wordt gerealiseerd naar de Nieuwe Markt, het nieuwe plein voor het Forum. Deze ontwikkeling zal worden gefinancierd door een marktpartij, Volker Wessels Vastgoed.

De gemeente Groningen heeft de kaders voor de oostwand (het stedenbouwkundig programma van eisen) opgesteld. Dit programma van eisen bestaat uit de volgende onderdelen:

- herstel van de vooroorlogse rooilijn
- maximale hoogte van de panden (23 meter)
- plek en breedte van de verbindingstraat

*Uit: Beeldkwaliteitplan
Thomas Müller 18 juni
2008.*

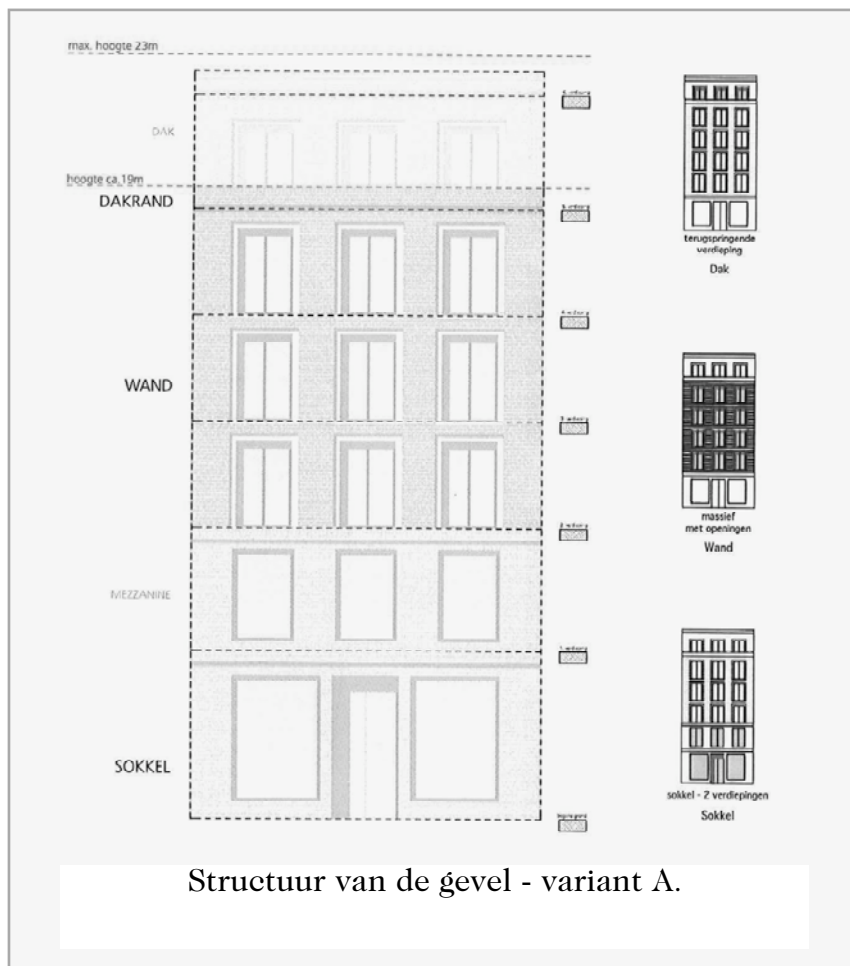
- Grote Markt- Nieuwe Markt mix van functies, die van de oostwand een levendig deel van de binnenstad moet maken
- de architectuur van de vijf panden krijgt een klassieke uitstraling (in contrast met de eigentijdse architectuur van het Groninger Forum)

Zuidwand van de Grote Markt.

Met deze uitspraak over een klassieke uitstraling kun je alle kanten op: Wat wordt hier bedoeld met klassiek? Meer klassiek dan de oostwand zoals hij nu is? Een teruggrijpen op de classicistische stijl van het stadhuis? In de raad heeft

Afb. 3
Afbeeldingen
beeldkwaliteitplan
oostwand.

Groen Links aangedrongen op variatie in de architectuur. Wat is er van bovenstaande uitspraken gerealiseerd?

Wat is een “klassieke uitstraling”

Uit het noemen van de zuidwand en het Stadhuis als referentiekader kun je afleiden dat met “een klassieke uitstraling” wordt bedoeld een oostwand die verwijst naar de zuidwand met de afwisseling in hoogte, breedte en vormgeving van daken, van gevels uit verschillende periodes, met de karakteristieke verticale geleiding. Zo zou het mogelijk zijn de intieme sfeer te realiseren die beoogd werd met het naar voren plaatsen van de oostzijde. Uit de verwijzing naar het Stadhuis wordt duidelijk dat de raad vond dat er ook grotere gebouwen aan de oostzijde van de Grote Markt kunnen verrijzen met een klassieke uitstraling, waarbij ook rekening dient te worden gehouden met de dominante positie van het stadhuis als centraal gebouw binnen de pleinwanden.

Het beeldkwaliteitplan

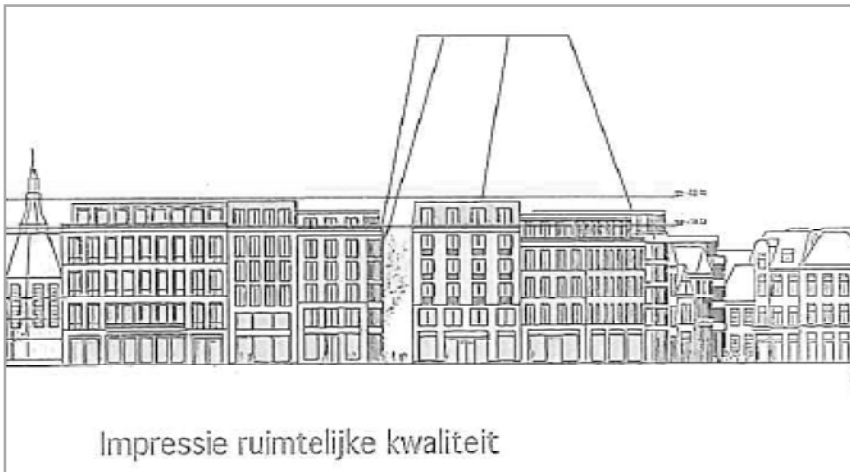
Het beeldkwaliteitplan van de architect van Volker Wessels Vastgoed, Thomas Müller, verwijst naar de uitspraken van de raad. Hij presenteerde op 8 juni 2008 zijn beeldkwaliteitplan met het verhaal dat de oostwand herbouwd zou gaan worden volgens de Groninger karakteristiek met de zuidwand van de Grote Markt als referentiekader. Zijn beeldkwaliteitplan vertoont echter weinig overeenkomsten met de zuidwand van de Grote Markt.

Volgens de regels van het beeldkwaliteitplan zullen baksteen en natuursteen de materialen worden voor de nieuwe oostwand, het volume zal bestaan uit een “sokkel” van een of twee lagen en vier of drie bouwlagen daarboven, afhankelijk van de hoogte van de “sokkel”. Een kapachtige verdieping bekroont het geheel. Ook een zichtbare afsluiting van de gevelwand met een dakrand is mogelijk in plaats van een teruglopende dakverdieping. De maximale hoogte is 23 m. De grote variatie in hoogte en vormgeving van de zuidzijde en zo typerend voor andere delen van de binnenstad is hier niet terug te vinden. De plaatsing van de ramen varieert nauwelijks. Daardoor maken de gevels een doodse

indruk (zie afbeelding 3 en 4). De korrelgrootte (de breedte van de panden) wordt bepaald door het bestemmingsplan.

Uit: Samenvatting Oostwand van de Grote Markt - Regels voor architectonische uitwerking.

In een filmpje naar aanleiding van de presentatie van het beeldkwaliteitplan, te vinden op de website van de Grote Markt 1), spreken Thomas Müller en Marijke Martin zich uit over het beeld dat zij hebben van de oude en toekomstige architectuur aan de Grote Markt. Marijke Martin hoopt dat de invulling

Afb 4. De nieuwe oostwand volgens het beeldkwaliteitplan.

van de oostwand recht zal doen aan de pleinwanden die we nu hebben. Als goed voorbeeld van architectuur die zou passen aan de oostwand noemt Thomas Müller het ontwerp van Grassi voor de Openbare Bibliotheek in de Oude Boteringestraat. Dit gebouw toont de Groninger karakteristiek: een gebouw in rode baksteen, met smalle voorgevels doordat het middendeel naar achteren is gelegd en met een verticale opbouw door de hoge ramen. Alleen het ontbreken van een gevelbeëindiging bevalt Müller niet.

Ook wijst Thomas Müller op de dominerende positie van het stadhuis op het plein. De andere gebouwen (behalve de Martinikerk) zijn ondergeschikt, de pleinwanden respecteren de hoogte van het Stadhuis. Gerustgesteld door deze uitspraken van Müller waren we dan ook zeer benieuwd naar het ontwerp van de Zwarte Hond voor het eerste gebouw aan de oostwand: de studentensociëteit Mutua Fides.

Het ontwerp voor Mutua Fides

Het ontwerp van de Hollandse realist de

Zwarte Hond 2) voor de studentensociëteit Mutua Fides is een invulling die formeel past in het beeldkwaliteitplan, de gevel is zelfs bijna identiek met het pand links op afb. 4.

Duidelijk is echter dat dit ontwerp van de Zwarte Hond niet voldoet aan de bedoeling van de nieuwe oostwand: versterking van de intimiteit van de Grote Markt en levendige uitstraling aan de oostzijde. Het is een degelijk, sober, streng en duurzaam gebouw, een stevig bolwerk, niet verrassend, niet uitnodigend. Het sluit zich als het ware af van zijn omgeving. Dit zou ook het ontwerp van een bankgebouw, kantoor, hotel of appartementencomplex kunnen zijn. De voorgevel van het ontwerp heeft geen relatie met de context van de Grote Markt en zeker niet met de zuidzijde. Is dit een plan dat de aantrekkingskracht en het publieke karakter van de oostzijde van de Grote Markt moet versterken?

Het ontwerp van dit gebouw is niet in overeenstemming met de uitspraken van de gemeenteraad en van Thomas Müller over de vormgeving. Het plan benadert zeker niet de kwaliteit van de Openbare Bibliotheek van Grassi. Hebben de opdrachtgever en de beperkingen van het beeldkwaliteitplan zo belemmerend gewerkt, dat de samenhang met de zuidwand niet te realiseren was?

Zou een versoepeling van het beeldkwaliteitplan door bijvoorbeeld iets verspringende rooilijnen, variatie in hoogte en dakvormen en meer variatie in de plaatsing van de ramen een beter plan hebben opgeleverd?

Een beeldkwaliteitplan kan richting geven aan nieuwe bebouwing, maar kan ook worden gebruikt als een keurslijf. Dat laatste blijkt ook uit de uitspraak van Dietmar Werner, directeur van Volker Wessels Vastgoed. Volgens hem liggen de hoogte, breedte en diepte van de bebouwing eigenlijk wel redelijk goed vast. 1)

Kritiek op het strakke regiem van het beeldkwaliteitplan is echter ongegrond volgens de stadsbouwmeester Niek Verdonk in het Dagblad van het Noorden van 22 mei jl. Er is wel degelijk ruimte voor verschillende dakhoogtes.

Bovendien zullen de ramen niet op hetzelfde niveau worden geplaatst. Voor het beeldkwaliteitplan heeft Müller de vooroorlogse architectuur van de stad als voorbeeld en inspiratiebron genomen. Vervolgens is hij gaan abstraheren. Volgens Niek Verdonk wordt de oostwand zeker niet saai: er komen vijf radicaal verschillende plannen van verschillende architectenbureaus.

Verstoring door de Regiotram

Een nieuw probleem voor de oostwand is dat de beslotenheid en intimiteit die het

Ontwerp voor de studentensociëteit Mutua Fides van De Zwarte Hond, op de hoek van de oostzijde van de Grote Markt en het Martinikerkhof.

Zie:
www.grotemarkt.groningen.nl

naar voren leggen van de oostwand zou brengen, wordt aangetast door een ingreep in de oostwand die het mogelijk moet maken dat de regiotram over de Grote Markt gaat rijden. Kun je nog wel spreken van herstel van de intimiteit als de aansluiting van de Poelestraat en Oosterstraat met de Grote Markt wordt verbreed omdat de regiotram er anders niet langs kan? Deze verbreding van Poelestraat, waardoor een groot gat naast de oostwand ontstaat, gaat ten koste van een deel van de oostwand van de Grote Markt.

Conclusie

De Stichting Vrienden van de Stad Groningen is voor een herbouw van een oostwand die de kwaliteit en aantrekkingskracht van de stad werkelijk zal versterken, een oostwand die nieuwsgie-

rig maakt, die verwachtingen wekt naar wat er achter de gevels plaats vindt. Wanneer de architecten bij hun ontwerpen werkelijk de architectuur van de zuidwand van de Grote Markt en het Stadhuis als uitgangspunt voor ontwikkeling van de oostwand zouden nemen, wanneer het beeldkwaliteitplan wat meer variatie in hoogte, plaatsing van ramen en dakvormen zou toestaan, zou het resultaat interessanter kunnen worden dan het strakke, nietszeggende beeldkwaliteitplan en de eerste invulling daarvan.

Helaas is door het gebouw voor Vindicat de toon gezet. Als dit echt het beeld van de oostwand is dat Volker Wessels Vastgoed, de architect Thomas Müller en de gemeenteraad willen realiseren, kunnen we verwachten dat het 5-sterrenhotel, waarvan sprake is, sprekend zal lijken op het nieuwe Mutua Fidesgebouw. Waar is het fout gegaan? Bij de opdrachtgever voor het beeldkwaliteitplan, bij de maker van het beeldkwaliteitplan, of bij de invulling van het beeldkwaliteitplan?

Het reconstrueren van de rooilijn van de Oostwand van de Grote Markt werd door de Vrienden op grond van cultuurhistorische argumenten ondersteund. Nu de zorgvuldige architectuur van de wederopbouw in deze oostwand wordt opgeofferd, dient er een herbouw van de gevels te volgen die een duidelijke samenhang vertoont met de levendige en gevarieerde architectuur aan de zuidzijde van de Grote Markt en met het stadhuis, gebouwen met ontwikkelingen achter de gevels die zorgen voor een economisch draagvlak.

De ontwikkelingen tot nu toe doen ons vrezen voor nietszeggende, 'doodse' herwederopbouwarchitectuur, die een achteruitgang betekent vergeleken met de huidige oostwand. Waar blijft de samenhang van de nieuwe oostwand met de zuidwand en het Stadhuis?

Is deze samenhang nog te herstellen?

1) *Documentaire Oog-tv: Introductie van de oostwand door Pauline Senn.* Zie: www.grotemarkt.groningen.nl

2) *Catja Edens, Harm Tilman, Hollandse Realist, De Zwarte Hond Karelse Van der Meer Architecten, NAi Uitgevers, Rotterdam, 2005*

25 jaar buurtvereniging Het A-Kwartier

Burgemeester Rehwinkel bekijkt het lustrumboek van het A-Kwartier.

*Links: Han Santing, samensteller en vormgever van het boek
Foto's: Bob van Dijk.*

Het 25-jarig bestaan van de immer actieve buurtvereniging “Het A-Kwartier” is eind mei gevierd met diverse feestelijke activiteiten, voorafgegaan door de aanbidding van het bijbehorend lustrumboek aan burgemeester Rehwinkel, die ook het voorwoord schreef.

Het kleurrijke boek verhaalt in 80 bladzijden met heel veel fotomateriaal over 25 jaar verenigingsleven en over het ontstaan van de vereniging naar aanleiding van de prostitutie- en drugsproblematiek. Aan de hand van de makkelijk leesbare tekst van Ger Euwals is te volgen hoe de buurt met succes de handen ineen sloeg en de politiek wist te overtuigen van kwaliteitsverbetering van dit overbekende historische stadsdeel. Inmiddels is het begrip “Quartier Latin” meer van toepassing gezien de hoge

graad van kunstenaarschap in de wijk. Wist u overigens dat de naam “A-Kwartier” ook pas 25 jaar bestaat? En toch klinkt het alsof het nooit anders geheten heeft!

Behalve 25 jaar buurtverenigingsleven verhaalt samensteller Han Santing door een reeks kleine foto's op het onderste gedeelte van de pagina's en in de bijlagen met thematisch gerangschikte foto's over 25 jaar buurtgeschiedenis, een plezierige potpourri van het A-Kwartier als woon- en werkburch door de jaren heen.

Niet alleen voor (oud-)buurtbewoners is dit boek een feest van herkenning.

Voor ieder die Stad een warm hart toedraagt is dit een must in zijn of haar verzameling Groningana.

*Poster Lustrum
Het A-Kwartier.*

“25 jaar buurtvereniging Het A-Kwartier”

Tekst: Ger Euwals
Samenstelling & vormgeving:
Han Santing
ISBN/EAN:
978-90-808686-6-3

Uitgave: Buurtvereniging
Het A-Kwartier,
buurtcentrum@a-kwartier.nl

Het boek is verkrijgbaar bij Kunst en Vliegwerk en de boekhandels Godert Walter, Selexyz en Van der Velde.

TJEERD DUURSMA

Kunst en vormgeving in een modern ziekenhuis

Veertig geïnteresseerde personen kwamen op donderdagavond 15 april 2010 bijeen in het UMCG te Groningen.

Aan de hand van lichtbeelden kregen we een boeiende inleiding door de historicus Freek de Bos, stafmedewerker Bouw en Infrastructuur over de bouw en inrichting van het vroegere AZG, het huidige UMCG en over de plannen voor het ziekenhuis en de universiteitsgebouwen zoals dat alles er binnen een aantal jaren uit zal zien.

Vervolgens ging mevrouw Anna Kramer, conservator kunst van het UMCG, met ons in op de in het ziekenhuis aanwezige kunst, de functie van die kunst en het beheer van de kunstcollectie, eveneens aan de hand van lichtbeelden. Ook de

functionaliteit van kunst en vormgeving kwam aan bod. Van de gelegenheid om vragen te stellen, is gedurende de avond goed gebruik gemaakt waaruit een grote mate van interesse bij de deelnemers bleek.

Daarna werd de groep gesplitst voor een rondleiding in twee groepen, waarbij ook mevrouw Riejanne Slaghuis een groep begeleidde. In het schitterende ziekenhuisgebouw, deel voor deel gebouwd terwijl het ziekenhuis gewoon doorfunctioneerde, werden zowel de catacomben als delen van de publieksruimte en de in zijn geheel van elders overgebrachte directiekamer (met twee schilderijen van het echtpaar Mesdag) bezocht.

JAN VAN DER LAAN

Een Natuurexcursie

Op 22 mei organiseerden de Vrienden een bijzondere fietsexcursie over Natuur in de Stad.

Onder leiding van Geert Huiskes, bekend door zijn Natuurprogramma's

van OOG-tv ging de tocht van het Noorderplantsoen met aandacht voor de bloeiwijze van monumentale kastanjes en beuken naar de zuidelijke benedekade van het Lopende Diep waar huislook, klimop, muurpeper, distel en veel

Bloeiende kastanje. Foto: Jan van der Laan.

andere plantjes groeien, geworteld in spleten tussen bakstenen, zelfs een vijgenboom schuin tegenover Noorderhaven 5, het huis met de prachtig bloeiende Blauwe Regen, die al meer dan 100 jaar de gevel van het woonhuis aan de noordzijde van de Noorderhaven 5 siert.

Volgens Geert Huiskes is de biodiversiteit tegenwoordig in de steden groter dan op het platteland.

De achteruitgang daar heeft zijn oorzaak onder andere in het langdurige gebruik van landbouwgif.

Via de 'Stadsvijver' in de Lutkenieuwstraat, met nieuwe natuur. Duidelijk is hier te zien hoe de natuurlijke plantengroei binnen een paar jaar bezit neemt van een aan zijn lot overgelaten perceel grond. Vandaar ging de tocht naar de Heemtuin van het Stadspark.

Bloeiende Blauwe Regen tegen Noorderhaven 5. Foto: Jan van der Laan.

Bezichtiging muurplanten in de zuidelijke kademuur aan het Lopende Diep.
Foto: Jan van der Laan.

Een weelde aan bloeiende planten is daar te bewonderen: wolfsmelk, daslook, smeerwortel, lelietjesderdalen, lievevrouwenbedstro, te veel om op te noemen.

En passant wees Geert Huiskes op de metselbijen die nestelen in de gaten die daarvoor zijn geboord in afgezaagde stukken boomstam en ook op een kunstig gebouwd staartmezenest in een laaghangende coniferentak.

De excursie eindigde met een bezoek aan bijenhouder Bertus Padberg die zijn bijenvolk liet zien en vertelde over de geschiedenis en het leven van de bij.

Komende activiteit

16 september 2010 in Het Heerenhuis aan de Spilsluizen:

Debatavond over de nieuwe architectuur aan de oostzijde van de Grote Markt

DE REDACTIE

Afscheid van Jan van der Laan als redacteur

Jan van der Laan heeft besloten geen redactiewerk meer te doen voor het door hem zo geliefde Vriendenbulletin. Hij heeft al druk genoeg met het secretariaat en penningmeesterschap van de Stichting Vrienden van de Stad Groningen en met nog vele andere werkzaamheden. Dit besluit kostte hem veel moeite, want hij heeft een jarenlange band met het Vriendenbulletin en zich steeds met hart en ziel ingezet voor het handhaven van de kwaliteit van het blad. Jan heeft samen met Paul Nieuwenhuis ervoor gezorgd dat het blad een nieuw professioneel uiterlijk kreeg. Paul Nieuwenhuis regelde het contact met Cees Weis die de lay-out voor het blad verzorgt. Het blad werd voortaan ook

gedrukt bij Drukkerij Weis, later Drukkerij Woning. Jan stelde steeds hoge eisen aan de lay out en de inhoud van het blad. De drukproeven werden door hem zeer consciëntieus gecorrigeerd, vooral de lay out had daarbij zijn aandacht. Ook wist hij altijd weer een fraaie en toepasselijke voorplaat te verzorgen.

De band van de redactie met Jan is echter nog niet helemaal verbroken. Hij blijft ons adviseren. Toch willen we op deze plaats uitleggen waarom zijn naam niet meer vermeld staat bij de redactie en hem bedanken voor het vele werk dat hij jarenlang voor het Vriendenbulletin heeft verzet.